

Силабус
освітньої компоненти
«Вікова психологія при нормальному та порушеному
онтогенезі»
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: «Логопедія»
Спеціальність: А6 Спеціальна освіта
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти: I (бакалаврський) рівень

Викладач (і)	СИЗКО Ганна
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=4525
Контактний тел.	+38 (096) 6276600
Е-mail викладача:	sizko71108@gmail.com
Графік консультацій	середа: 16.00 п'ятниця: 13.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
5/150	26	24	100	залік

Семестр: весняний.

Мова навчання: українська, англійська

Ключові слова: вікова психологія, онтогенез, психічний розвиток, нормальний розвиток, порушений розвиток, вікова періодизація, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення, вікові кризи, діти з особливими освітніми потребами, психічний дизонтогенез, розвиток особистості.

Мета: надати здобувачам вищої освіти системні теоретичні знання про закономірності психічного розвитку людини впродовж онтогенезу в умовах норми та порушеного розвитку, розкрити особливості становлення пізнавальної, емоційно-вольової, особистісної та соціальної сфер на різних вікових етапах, а також сформувати здатність аналізувати вікові та індивідуально-типологічні

особливості розвитку дітей, підлітків і дорослих з урахуванням освітніх, соціальних і корекційно-розвивальних потреб.

Завдання: формування у здобувачів знань про основні закономірності, фактори, механізми та рушійні сили психічного розвитку особистості впродовж життя; ознайомлення з ключовими поняттями, принципами, підходами, теоріями та концепціями вікової психології і психології розвитку; засвоєння наукових уявлень про вікову періодизацію психічного розвитку, соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність, психічні новоутворення та вікові кризи; розкриття особливостей психічного розвитку людини на різних вікових етапах у нормальному онтогенезі від народження до старості; формування уявлень про специфіку психічного розвитку дітей і підлітків при різних варіантах порушеного онтогенезу; розвиток умінь здійснювати психологічний аналіз вікових проявів розвитку в умовах норми та дизонтогенезу; формування професійної готовності до врахування закономірностей психічного розвитку в освітній, психолого-педагогічній, інклюзивній та корекційно-розвивальній практиці; сприяння розвитку психологічної культури, професійного мислення, гуманістичного ставлення до дитини та розуміння цінності індивідуальної освітньої траєкторії кожного здобувача освіти; активізація аналітичного, рефлексивного та творчого потенціалу майбутнього фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності (СК)

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-6. Здатність реалізовувати персоналізовані підходи у процесі надання послуг раннього втручання (відповідно до обраної спеціалізації).

Програмні результати навчання (РН)

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН4. Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я

дитини.

РН21. Застосовувати у професійній діяльності знання про основні механізми спрямованої соціалізації людини, навчання та виховання, закономірності та особливості розвитку моторики, мовлення в онто- та дизонтогенезі задля забезпечення ефективної корекційної роботи з особами з особливими освітніми потребами.

РН22. Адаптувати підходи та методи спеціальної освіти для ефективної роботи в післявоєнний період на деокупованих територіях, забезпечуючи соціальну адаптацію та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами.

Зміст курсу

Змістовий модуль 1. Вікова психологія та онтогенез розвитку

Тема 1. Предмет вікової психології. Поняття нормального онтогенезу. Вікова психологія як наукова дисципліна та навчальний курс. Поняття психічного розвитку, зростання і дозрівання. Вікова норма, варіативність розвитку, індивідуальні траєкторії. Сучасні підходи до розуміння розвитку.

Тема 2. Порушений онтогенез як психологічна проблема. Дизонтогенез як відхилений шлях розвитку. Співвідношення норми та порушення розвитку. Біологічні, соціальні та психосоціальні чинники порушень. Етичний і недискримінаційний підхід у сучасній спеціальній освіті.

Змістовий модуль 2. Методологія вивчення психічного розвитку

Тема 3. Методи дослідження психічного розвитку в нормі. Спостереження, експеримент, психометричні методи. Лонгітюдні та крос-секційні дослідження. Оцінка когнітивного, емоційного та соціального розвитку. Використання стандартизованих інструментів у віковій психології.

Тема 4. Методи дослідження порушеного розвитку. Особливості психодіагностики дітей з ООП. Адаптація діагностичних методик. Інтерпретація результатів з урахуванням первинних і вторинних порушень. Міждисциплінарний підхід (психолог – педагог – інші фахівці).

Змістовий модуль 3. Закономірності психічного розвитку

Тема 5. Закономірності нормального психічного розвитку. Стадіальність і послідовність розвитку. Сенситивні періоди. Роль провідної діяльності. Вплив середовища і навчання на розвиток.

Тема 6. Закономірності розвитку при дизонтогенезі. Асинхронія розвитку. Затримка, спотворення та регрес розвитку. Компенсаторні можливості психіки. Значення раннього виявлення порушень.

Змістовий модуль 4. Теорії психічного розвитку

Тема 7. Теорії розвитку в контексті норми. Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Психосоціальна теорія розвитку особистості (Е. Еріксон). Гуманістичні та сучасні інтегративні підходи. Теорія розвитку впродовж життя.

Тема 8. Теорії розвитку в контексті порушеного онтогенезу. Соціально-культурні чинники розвитку. Роль навчання і середовища у подоланні обмежень. Сучасні міжнародні підходи до розвитку дітей з ООП. Інклюзивна парадигма розвитку.

Змістовий модуль 5. Психологія новонародженого та немовляти

Тема 9. Пренатальний період розвитку. Фаза новонародженості як особливий період немовлячого дитинства. Причини кризи новонародженості. Вроджені безумовні рефлексії та їх роль у розвитку новонародженого. Первинний сенсорний розвиток новонародженого. Розвиток емоційної сфери.

Тема 10. Немовляти. Комплекс поживлення як перша соціальна реакція немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності. Оволодіння мовленням у немовлячий період. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період. Криза першого року життя.

Змістовий модуль 6. Психологія раннього віку

Тема 11. Ранній вік у нормальному онтогенезі. Розвиток сенсорних процесів. Формування мовлення та моторики. Емоційна прив'язаність і базова довіра. Роль дорослого у розвитку дитини. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці. Психологічне усвідомлення себе. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Поняття про предметні та знаряддєві дії. Перші ігри дітей. Розумовий розвиток у ранньому віці. Оволодіння мовленням як головне новоутворення раннього дитинства. Розвиток самосвідомості, моральних почуттів. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви. Основні новоутворення: наочно-дійове мислення, мовне спілкування, поява самосвідомості, комплекс «Я сам» (негативізм, установка на самостійність, непокірність, впертість).

Тема 12. Ранній вік при порушеному розвитку. Ранні маркери порушень розвитку. Затримка психомоторного розвитку. Порушення комунікації та емоційної взаємодії. Ризики вторинних відхилень.

Змістовий модуль 7. Психологія дошкільного віку

Тема 13. Дошкільний вік у нормі. Гра як провідна діяльність. Розвиток уяви, мислення і мовлення. Формування самосвідомості. Соціалізація дитини. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят. Роль гри у психічному розвитку дошкільника. Чотири рівні розвитку гри у дітей 3-7 років. Розвиток продуктивних видів діяльності в дошкільному віці: зображувальна та конструктивна діяльність. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Особливості спілкування дошкільника з ровесниками. Потреби дошкільнят та формування мотивів поведінки. Ієрархія мотивів. Формування перших етичних норм поведінки. Розвиток самосвідомості в дошкільному віці та формування Я-концепції. Формування статевої ідентичності в дошкільнят. Основні тенденції розвитку мислення в дошкільному віці. Розвиток наочно-образного мислення. Формування основ словесно-логічного мислення. Особливості пізнавальної сфери дошкільнят. Психологічні новоутворення дошкільного віку: підпорядкованість мотивів, децентрація мислення, поява самооцінки, статева ідентифікація, усвідомлення себе у часі, внутрішні етичні інстанції, виникає усвідомлення та узагальнення свої переживань.

Тема 14. Дошкільний вік при порушеному онтогенезі. Особливості ігрової діяльності дітей з ООП. Труднощі мовленнєвого та емоційного розвитку. Проблеми довільної поведінки. Підготовка до навчання в школі.

Змістовий модуль 8. Психологія молодшого шкільного віку

Тема 15. Молодший шкільний вік у нормі. Навчальна діяльність як провідна. Розвиток уваги, пам'яті, мислення. Мотивація навчання. Формування самооцінки. Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів. Морфологічне дозрівання лобного відділу великих півкуль, що створює умови для здійснення цілеспрямованої довільної поведінки, планування і виконання програм дій. Зростання рухливості нервових процесів. Фізична витривалість дитини. Учбова діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра. Структура учбової діяльності учня молодших класів. Вплив на успішність формування основних компонентів учбової діяльності. Зміна соціальної ситуації розвитку. Залежність соціальної ситуації розвитку дитини від рівня задоволення соціальних потреб школяра, які реалізуються у межах взаємодії «вчитель – учень» і «учень – учень».

Формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Особливості розвитку сприймання, уваги, мислення, мовлення та уяви у молодших школярів. Основні новоутворення молодшого шкільного віку: довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій, рефлексія, мотив досягнення успіху. Предпідліткова криза.

Тема 16. Молодший шкільний вік при порушеннях розвитку. Труднощі навчальної діяльності; Специфіка пізнавальних процесів. Емоційні та поведінкові труднощі. Вплив навчальних невдач на особистість.

Змістовий модуль 9. Психологія підлітка

Тема 17. Підлітковий вік у нормі. Криза підліткового віку. Розвиток самосвідомості та автономії. Міжособистісні стосунки. Емоційна нестабільність. Особливості фізичного і фізіологічного розвитку. Статеве дозрівання. Вплив статевого дозрівання на появу почуття власної дорослості, появу інтересу до представників протилежної статі, пробудження нових романтичних почуттів і переживань. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Переорієнтація спілкування з дорослими на спілкування з ровесниками. Перебудова взаємин з дорослим. Емансипація дитини від батьків. Спілкування з однолітками як провідна діяльність підліткового віку. Особистісний розвиток підлітка. Основні потреби підліткового віку: потреба у самовираженні, потреба уміти щось робити, потреба щось значити для інших, потреба рівноправного спілкування з дорослими, посилення статевої ідентифікації.

Формування життєвих цінностей. Становлення «Я» підлітка. Стадії розвитку самооцінки підлітка. Стадії розвитку особистісної рефлексії. Особливості навчальної діяльності підлітка. Розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфер в підлітковому віці. Новоутворення підліткового періоду: почуття дорослості, потреба у самореалізації та суспільному визнанні, прагнення до самоствердження, самосвідомість набуває морального характеру, вміння підпорядковуватися нормам колективного життя.

Тема 18. Підлітковий вік при дизонтогенезі. Ускладнення соціальної адаптації. Поведінкові порушення. Емоційні розлади. Ризики соціальної ізоляції.

Змістовий модуль 10. Психологія юності

Тема 19. Юнацький вік у нормі. Формування ідентичності. Професійне самовизначення. Розвиток ціннісних орієнтацій. Особистісна зрілість. Соціальна ситуація розвитку старшокласника. Загострена потреба юнацтва зайняти позицію якоїсь соціальної групи; поява дорослих ролей і обов'язків: старшокласники отримують паспорт, несуть відповідальність за правопорушення, з 17 років мають право вступати до шлюбу. Громадянська позиція, обумовлена появою нової ситуації «Я і суспільство». Особливості пізнавальних і емоційно-вольових процесів. Учбово-професійна діяльність як провідний вид діяльності. Міжособистісні стосунки у ранній юності: дружба і кохання. Психосексуальний розвиток юнаків. Розвиток особистості у період ранньої юності. Поява важливих особистісних якостей: усвідомленість, самостійність, незалежність. Рефлексія власного життєвого шляху, прагнення до самореалізації. Поява нових соціальних потреб. Основна спрямованість особистості. Формування життєвих цінностей, наукового і громадянського світогляду. Центральні новоутворення: професійне і особистісне самовизначення – потреба юнаків зайняти внутрішню позицію дорослої людини, визначити себе у світі, тобто зрозуміти себе і свої можливості разом з усвідомленням себе як члена суспільства, свого місця і призначення в житті. Формування потреби у трудовій діяльності. Характеристика зрілої юності.

Тема 20. Юнацький вік при порушеному розвитку. Труднощі самореалізації. Обмеження соціальної участі. Психологічні бар'єри у виборі професії. Підтримка життєвого самовизначення.

Змістовий модуль 11. Психологія дорослості

Тема 21. Дорослість у нормальному онтогенезі. Професійний і особистісний розвиток. Сімейні та соціальні ролі. Адаптація до змін. Дорослість як предмет психологічного дослідження. Біологічні, психічні, духовні аспекти життя людини. Фактори і закономірності розвитку дорослого. Психічна зрілість: зміст і структура. Проблеми періодизації психічного розвитку дорослої людини. Періоди і фази дорослості. Анатомо-фізіологічні особливості дорослості. Психосоціальний та пізнавальний розвиток дорослості. Проблема психічного здоров'я. Кризи дорослості: криза спустошеності, криза безперспективності, кризи здоров'я, кризи значущих стосунків, кризи особистісної автономії, кризи самореалізації, кризи життєвих помилок. Особливості розвитку когнітивної сфери у період дорослості. Соціальна ситуація розвитку у період ранньої дорослості. Зосередженість на собі. Відкриття нових граней особистості. Кризові явища ранньої дорослості: криза 30-ти років, її характеристика, умови розв'язання.

Тема 22. Дорослість при порушеннях розвитку. Особливості соціальної інтеграції. Вторинні психологічні труднощі. Стигматизація та самосприйняття. Якість життя осіб з інвалідністю.

Змістовий модуль 12. Психологія старіння

Тема 23. Старіння у нормі. Вікові когнітивні зміни. Емоційне благополуччя. Активне довголіття. Психологічні ресурси старості. Загальна характеристика

зрілого дорослого віку. Розвиток Я-концепції. Особливості емоційної та спонукальної сфери. Розвиток пізнавальних процесів. Пенсійна криза.

Тема 24. Старіння при порушеному розвитку. Посилення наявних порушень. Ризики дезадаптації. Психологічні потреби літніх осіб з інвалідністю. Соціальна підтримка.

10. Методи навчання:

Освітній процес відбувається за змішаним навчанням та (або) з використанням технологій дистанційного навчання на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, програму для віддаленого управління комп'ютером Team Viewer або будь-які додатки від Google.

Методи навчання:

словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда, навчальна конференція, дискусія;

наочні: ілюстрування, демонстрування, відеометод;

практичні: справи, практичні роботи, дослідні роботи;

Методи стимулювання навчальної діяльності:

метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу – використання притч, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуації успіху в навчанні, стимулювання відповідальності й обов'язку, заохочення й осудження в навчанні;

Активні й інтерактивні методи:

Скрайбінг-презентації, «Plus-minus-interesting» («Плюс-мінус-цікаво») – проведення аналізу певної проблемної ситуації за допомогою таблиці, сторітелінг, рольові ігри, ділові ігри («Компетентність», «НІЛ», «Тендер»), робота в малих групах, круглий стіл, тренінги;

Методи контролю і самоконтролю у навчанні:

метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; метод письмового контролю; метод тестового контролю; самооцінювання.

Використання ШІ під час виконання освітніх завдань здобувачами регулюються тезами щодо політики БДПУ у використанні ШІ в освітньому процесі (визначено засіданням методичної ради університету 17.10.2024, протокол № 2).

У процесі вивчення освітньої компоненти «Загальна психологія» дозволяється використання інструментів штучного інтелекту (ШІ) (зокрема ChatGPT, Copilot, Perplexity, Gemini та ін.) з навчальною метою – для пошуку наукової інформації, формулювання запитань, підготовки презентацій, створення інтерактивних матеріалів (Kahoot, Quizizz, LearningApps тощо), а також для рефлексії та самоосвіти.

Разом із тим, використання ШІ має відповідати принципам академічної доброчесності: результати, створені за допомогою ШІ, повинні бути критично

осмислені, перевірені та адаптовані студентом; забороняється видавати відповіді або тексти, згенеровані ШІ, за власні без належного опрацювання; у письмових роботах рекомендується вказувати факт використання ШІ (за потреби – у примітці або списку джерел).

Викладач може використовувати інструменти ШІ для розроблення навчальних і діагностичних матеріалів, створення інтерактивних завдань, тестів, візуалізацій, а також для індивідуалізації навчального процесу та підтримки студентів у дистанційному форматі.

11. Уніфікована система оцінювання та нарахування балів

Поточний контроль є обов'язковим заходом контролю здобувачів вищої освіти. Основним його завданням є оцінка рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи, повноти та якості засвоєння здобувачами навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання індивідуальних завдань відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється викладачами впродовж семестру. Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється здобувачам вищої освіти у журнал академічної групи після кожного контрольного заходу.

Поточний контроль може проводитися у формі фіксованих виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань (з науковими повідомленнями, рефератами), письмового експрес-контролю, перевірки конспектів занять, розв'язання та моделювання професійно зорієнтованих ситуацій, підготовки творчих проєктів, а також у формі тестування. Нарухування рейтингових балів за формами поточного контролю здійснюється за такими *критеріями оцінювання* як: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок з практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, вміння планувати діяльність відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

Формою **підсумкового семестрового контролю** є залік у обов'язку навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Мінімальний прохідний бал допущення до заліку – 25.

Максимальна кількість балів, що нараховується за залік – 50 балів.

При цьому можливий **варіант його складання**:

1) *в усній формі* включає по три питання: перше та друге – передбачають перевірку засвоєних теоретичних положень, що вимагає від здобувачів вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; третє питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості результатів навчання, слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу;

2) у письмовій формі: передбачено 25 тестових завдань закритого та відкритого типу різного ступеня складності, кожне з яких оцінюється 1 балом (макс 25 балів), а також індивідуальне завдання, що має практичну спрямованість й оцінюється максимально 25 балами.

Загальна кількість балів за вивчений курс для здобувачів освіти денної форми навчання обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю ($10 \cdot 5 = 50$), потім до отриманого показника додаються бали, набрані за теоретичну частину заліку (усну або письмову) і виконане індивідуальне завдання (макс. 50 балів).

Загальна кількість балів за вивчений курс для здобувачів освіти заочної форми обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю ($2 \cdot 5 = 10$), потім до отриманого показника додаються бали за виконані самостійні роботи (макс. 40 балів) та бали, набрані за теоретичну частину заліку (усну або письмову) і виконане індивідуальне завдання (макс. 50 балів).

За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів.

Критеріями оцінювання під час заліку є:

Бали	Критерії оцінювання
40 – 50	Відповідь, в якій навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, програму для віддаленого управління комп'ютером Team Viewer або будь-які додатки від Google.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумкового контролю
90-100	А
78-89	В
65-77	С
58-64	D
50-57	Е
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичні матеріали з дисципліни «Вікова психологія при нормальному та порушеному онтогенезі» розміщені на сайті університету, на сторінці кафедри, в Moodle.
2. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Психологія загальна».
3. Презентації до навчальної дисципліни «Психологія загальна».

14. Рекомендована література

Базова

1. Вікова психологія : зб. вибраних текстів лекцій з курсу / М. Савчин [та ін.] ; Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Кафедра психології. – Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2006. – 252 с. – (Університетська бібліотека).
2. Вікова психологія. Практикум : / О. П. Щотка [та ін.] ; наук. ред. О. П. Щотка ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Вид. 2-е, доп. і переробл. – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2008. – 309 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. В. Скрипченко [та ін.]. – Вид. 2-ге, доп. – К. : Каравела, 2008. – 399 с. – (Серія "Вища освіта в Україні").
4. Вікова та педагогічна психологія : навч.-метод. посіб. / Т. Б. Хомутенко, Л. М. Лисенко, Н. С. Моргунова ; Харк. нац. автомобільно-дорож. ун-т. – Х. : ХНАДУ, 2009. – 148 с.

5. Гуцало Е. Вікова психологія. Тестові завдання для самопідготовки та самоконтролю знань студентів педагогічного університету [Текст] : навч.-метод. посіб. / Емілія Гуцало, Людмила. Калашникова. – Кіровоград : ІмеКс ЛТД, 2010. – Ч.1. – 2010. – 52 с.

6. Дуткевич Т. В. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич, В. А. Яцюк ; Кам'янець-Подільський держ. ун-т. Інститут соціальної реабілітації і розвитку дитини. Кафедра психології освіти і управління. – Кам'янець-Подільський : [ФОП Сисин О.В.], 2007. – 207 с.

7. Карпенко Є. В. Вікова та педагогічна психологія. Актуальні студії сучасних українських учених : навч. посіб. / Євген Карпенко. – Дрогобич : Пóсвіт, 2014. – 151 с.

8. Кричковська Т. Д. Вікова та педагогічна психологія : лаб. практикум : навч.-метод. посіб. / Кричковська Т. Д., Лісовець О. В. ; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – 87 с.

9. Кричковська Т. Д. Вікова та педагогічна психологія : навч.-метод. комплекс / Т. Д. Кричковська ; Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : [б.в.], 2005. – 60 с.

10. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.

11. Максимчук Н. П.. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Модульний курс психології : збірник завдань: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Н. П. Максимчук ; Кам'янець-Подільський національний ун-т. Кафедра психології освіти, праці і управління. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2008. – 196 с.

12. Павелків Р. В. Вікова психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.

13. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Поліщук ; Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. – Вид. 3-тє, випр. – Суми : Університетська книга, 2010. – 352 с.

14. Потапюк Л. М. Вікова та педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб. / Л. М. Потапюк. – Луцьк : [ПП Іванюк], 2010. – 215 с.

15. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. **Вікова психологія : навч. посіб.** – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.

Електронна версія:

https://chtyvo.org.ua/authors/Serhieienkova_Oksana/Vikova_psykholohiia/

16. Тертична Н. А. **Вікова психологія : навч. посіб.** – Київ : Книга Плюс, 2018. – 352 с.

17. Інформація про видання: <https://intelbook.com.ua/view/vikova-psykholohiia-navchalnyu-posibnyk>

18. Савчин М. В., Василенко Л. П. **Вікова психологія : навч. посіб.** – 6-те вид., перероб. і доповн. – Видавничий центр “Академія”, 2024. – 384 с. Інформація про видання: <https://academia-pc.com.ua/product/78>

19. Кушнір Ю. В., Оверчук В. А., Шпортун О. М. **Вікова та спеціальна психологія : навч. посіб.** – Вінниця : [без зазначення видавництва], 2020. – [274 с.]. Електронний ресурс: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/1739>

Допоміжна

1. Вікова психологія / За ред. Г.Костюка. – К.: Радянська школа, 1976. – 270 с.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко.– К.: Академвидав, 2011. – 360 с.
4. Дуткевич, Т.В. Практична психологія : Вступ у спеціальність : Навч. посіб. / Т.В. Дуткевич, О.В. Савицька. — К.: Центр навч. літ, 2007. — 256 с.
5. Казарновська, Г.Б. Загальна, вікова і педагогічна психологія: збірник завдань / Г.Б. Казарновська, О.П. Долинна. — К.: Вища школа, 1990. — 142 с.
6. Landrum, R. E. (2009). Faculty and student perceptions of providing instructor lecture notes to students: match or mismatch. *J. Instr. Psychol.* 37, 216–221. Available online at: http://scholarworks.boisestate.edu/psyc_facpubs/26/
7. Tweed, R. G., and Lehman, D. R. (2002). Learning considered within a cultural context: confucian and Socratic approaches. *Am. Psychol.* 57, 89–99. doi: 10.1037//0003-066X.57.2.89

15. Інформаційні ресурси

1. Електронний курс «Вікова психологія при нормальному та порушеному онтогенезі» в Moodle за посиланням:
<https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=4525>
1. http://naps.gov.ua/ua/structure/institutions/social_work/
2. <https://imzo.gov.ua>
3. <http://bdpu.org>
4. <http://npu.edu.ua/ua/>